

پولشویی و نهادهای بین‌المللی مبارزه‌کننده با آن

محمد اسلانی^۱

دکتر محمود همت فر^۲

فاطمه لطفعلیان^۳

چکیده

پولشویی فرایندی است که از طریق آن عواید و درآمدهای ناشی از اعمال خلاف قانون، مشروعیت می‌یابد و به پول‌های قانونی و تمیز تبدیل و در بدنه اقتصاد جایگزین می‌گردد. از آنجا که اکتساب پول‌های کثیف و تطهیر آن غیرقانونی بوده و دارای تبعات منفی بسیاری بر اقتصاد کشورها می‌باشد، مبارزه با پولشویی مورد توجه جامعه جهانی قرار گرفته است و کشورها برای نیل به این مقصود به تصویب قوانین و مقررات ویژه‌ای اقدام کرده‌اند و سازمان‌های بین‌المللی نیز با ارائه رهنمودها، پیشنهادها و انجام اقداماتی به مبارزه با این جرم اقتصادی پرداخته‌اند. رشد پرشتاب عزم جهانی، انبوه پیمان‌نامه‌ها و قوانین بین‌المللی وضع شده و گرایش چشمگیر کشورها به اتخاذ تدابیر جهانی، اهمیت و جدی بودن تهدیدهای ناشی از پولشویی را در دنیای امروز به خوبی نمایان می‌سازد. علی‌رغم اقدامات مثبت ایران جهت مبارزه با پولشویی در سال‌های اخیر، هنوز جای خالی برخی اقدامات مشاهده می‌شود، از جمله؛ توسعه همکاری‌های بین‌المللی برای ردیابی پول‌های کثیف، افزایش شفافیت سیستم بانکی، توسعه هر چه بیشتر زیرساخت‌های الکترونیکی، اقدامات آموزشی برای دست اندر کاران و مدیران ذی‌ربط و یکپارچه سازی سیستم اطلاعات مالی مشتریان بانک‌ها. در این مقاله ابتدا پدیده پولشویی و اثرات آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس اقدامات بین‌المللی و سازمان‌های بین‌المللی مبارزه‌کننده با آن معرفی می‌شوند. در پایان نیز اقدامات ایران در مبارزه با پولشویی بررسی می‌شود و پیشنهادهاتی جهت بهبود آن ارائه می‌شود.

واژگان کلیدی: پولشویی؛ پول‌های کثیف؛ مبارزه با پولشویی؛ سازمان‌های بین‌المللی

۱ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تویسرکان، گروه حسابداری Mohammadaslani1360@yahoo.com

۲ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بروجرد، گروه حسابداری

۳ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ملایر، گروه حسابداری

مقدمه

در سال‌های اخیر، پدیده پولشویی^۱ به عنوان یکی از پدیده‌هایی که آینده اقتصادی بسیاری از کشورها و شرکت‌های بین‌المللی را تهدید می‌کند، مورد توجه قرار گرفته و به عنوان یکی از اولویت‌های نهادها و سازمان‌های دولتی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی درآمده است. این پدیده به عنوان یکی از جرایم جدید در عصر اقتصاد الکترونیک، چالش‌های سخت و قابل توجهی را برای نهادها و مؤسسات مالی و تجاری بین‌المللی مطرح کرده است (Kenawy, 2006). پدیده پولشویی به معنای، قانونی جلوه دادن وجوه و درآمدهای غیرقانونی است. در ساده‌ترین تعریف، پولشویی عبارت از تطهیر عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به منظور پنهان کردن یا تغییر ظاهر منشأ غیرقانونی آن است. به عبارتی راه‌یابی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی به اقتصاد رسمی تحت فرایند پولشویی صورت می‌گیرد (میرزاوند و زالپور، ۱۳۸۱). پولشویی روی دیگر یا نیم‌رخ مالی فعالیت‌های بزه‌کارانه است که در آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی طی روندی در مجاری قانونی تطهیر و پاک می‌شود. پولشویی آثار زیان‌باری بر اقتصاد، جامعه و سیاست دارد. آلوده شدن و بی‌ثباتی اقتصاد، تضعیف بخش خصوصی و برنامه‌های خصوصی‌سازی، کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی، کاهش درآمد دولت، فاسدشدن ساختار حکومت، بی‌اعتمادی مردم، بی‌اعتباری دولت و نهادهای اقتصادی کشور تنها بخشی از این آثار است (رهبر و همکاران، ۱۳۸۲). امروزه، پولشویی رشد بسیاری یافته و به یکی از معضلات حاد اقتصاد جهانی تبدیل شده که رشد و توسعه اقتصاد جهانی را مورد تهدید قرار داده است. به همین دلیل، عزم جامعه بین‌المللی بر مبارزه با آن متمرکز شده و تدابیر مختلفی را برای نیل به این امر بکار برده‌اند.

۱. ماهیت پولشویی

پولشویی یک فرایند چندمرحله‌ای بر پایه مخلوط کردن پول‌های نامشروع با دیگر پول‌های مشروع و تزریق مجدد آن به سیستم مالی است که رسیدن به نقطه شروع و

منشأ پول نامشروع را مشکل می‌کند. بنابراین، پولشویی یک راه فرار و پناهگاه برای قانونی جلوه‌دادن پول‌های نامشروع هنگفت بدست آمده از جرایم و اعمال غیر قانونی می‌باشد (Kenawy, 2006). انواع پول‌های نامشروع^۱ که می‌تواند در جامعه وجود داشته باشد به سه دسته پول خاکستری^۲، پول سیاه^۳ و پول کثیف^۴ تقسیم می‌شوند.

پول‌های خاکستری درآمدهای حاصل از فروش کالا یا انجام دادن کارهای تولیدی است که معمولاً به جهت فرار از پرداخت مالیات از نظارت دولت پنهان می‌ماند. پول‌های سیاه، درآمدهای حاصل از قاچاق کالا و شرکت در معاملات پر سود دولتی خارج از عرف طبیعی جامعه می‌باشد. پول‌های کثیف، درآمدهای حاصل از نقل و انتقال و قاچاق مواد مخدر، قمار، قاچاق انسان و اعضای انسان، دزدی، ربا خواری، رشوه، فساد مالی، تروریسم، فحشا و دیگر اعمال تبه‌کارانه است (پاکروان، ۱۳۸۹).

پولشویی، یک فعالیت مالی بزه‌کارانه است که در آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی و پول‌های کثیف حاصل از قاچاق مواد مخدر، قاچاق داروهای آرام بخش و روان گردان، قاچاق اسلحه، قاچاق انسان و اعضای انسان، رشوه، اخاذی، فحشا، کلاهبرداری، گروگان گیری، قمار، جعل پول و اسناد و مدارک، تقلب‌های مالی در اینترنت، تروریسم، رباخواری، سرقت و غیره در چرخه‌ای از فعالیت‌ها و معاملات با گذر از مراحل، شسته و به پول قانونی و تمیز تبدیل می‌شود (بهرامزاده و شریعتی، ۱۳۸۳). پولشویی فرایندی پیچیده، مستمر، درازمدت و گروهی است که به طور معمول در مقیاسی بزرگ انجام می‌شود و می‌تواند از محدوده جغرافیایی-سیاسی یک کشور فراتر برود و به موجب آن پول‌های کثیف حاصل از ارتکاب جرم تغییر شکل یافته و به صورت پاک و قانونی درآید، به نحوی که منشأ مجرمانه آن از لحاظ ردیابی مشکل یا غیرممکن شود. پولشویی با دو هدف انجام می‌شود؛ اول منشأ جرم پنهان گردد و دوم درآمد نامشروع پس از به کارگیری در چرخه اقتصادی تطهیر و مجدداً برای جرم دیگری به کار گرفته شود و با این عمل، هم کار نامشروع خود را توسعه دهند و هم از امتیاز این

1 Ill-gotten money

2 Gray money

3 Black money

4 Dirty money

امکانات سوء استفاده نموده و سرانجام از پرداخت عوارض و مالیات نیز فرار کنند.

۲. تعریف پولشویی

کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی^۱ (FATF)، در گزارشی پولشویی را به عنوان تبدیل یا انتقال مال به منظور مخفی کردن یا تغییر ظاهر منشأ غیر قانونی مال مورد نظر با علم به این که چنین مالی از یک جرم کیفری حاصل شده است یا پنهان کردن یا تغییر ماهیت واقعی، منشأ، محل، تصرف، جا به جایی یا مالکیت مال با علم به این که چنین مالی از فعالیت مجرمانه حاصل شده است و همچنین، تملک، تصرف یا استفاده از مال با علم به این که چنین مالی حاصل فعالیت‌های مجرمانه می‌باشد، تعریف نموده است (رهبر و همکاران، ۱۳۸۲).

تعریف پولشویی بر اساس دستورالعمل جامعه اروپایی^۲ عبارت است از تبدیل یا انتقال یک دارایی با علم به اینکه از فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده است به منظور پنهان داشتن یا گم کردن رد منشأ غیر قانونی آن دارایی، یا کمک به شخصی که مرتکب چنین جرمی شده است برای گریز از پیامدهای قانونی جرم مذکور (جباری، ۱۳۸۷).

طبق قانون مبارزه با پولشویی ایران مصوب سال ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی، پولشویی عبارت است از: تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد و نیز تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد. همچنین، اخفا یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جا به جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

1 Financial action task force (FATF)

2 European committee manual

کمیته عدالت و رفاه اقتصادی مجمع تشخیص مصلحت نظام نیز پولشویی را به عنوان هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی کردن یا تغییر ظاهر هویت نامشروع حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از قبیل ارتشا و اختلاس، تبانی در معاملات، کلاهبرداری، فرار مالیاتی، قاچاق کالا و ارز، فحشا، قمار، قاچاق مواد مخدر، ربا، سرقت یا سایر اعمال خلاف قانون به گونه‌ای که وانمود شود، این عواید از منابع قانونی سرچشمه گرفته تعریف کرده است (جباری، ۱۳۸۷).

۳. آثار اقتصادی پولشویی

آثار پولشویی نه تنها جنبه‌های اقتصادی بلکه جنبه‌های اجتماعی، اخلاقی و سیاسی را نیز در بر می‌گیرد که ذکر آثار اجتماعی، اخلاقی و سیاسی آن خارج از بحث این نوشته می‌باشد اما مهم‌ترین آثار اقتصادی پدیده پولشویی عبارتند از:

۱-۳. ایجاد رقابت نابرابر در بازارها

پولشویی نوعی رقابت نابرابر با سرمایه‌گذاران واقعی در جامعه ایجاد می‌کند. از آنجا که صاحبان وجوه کلان حاصل از عملیات نامشروع در مراحل مختلف تطهیر وجوه خود، صرفاً با هدف تطهیر وجوه و نه سودآوری، وجوه خود را وارد معاملات و فعالیت‌های اقتصادی مختلف می‌کنند، بنابراین شرکت‌های تأسیس شده و از طریق پول‌های نامشروع قادر به عرضه کالا و خدمات به قیمت‌هایی کمتر از شرکت‌های رقیب می‌باشند که در چنین حالتی مقابله و رقابت با آن‌ها مشکل می‌شود و منجر به از بین رفتن سرمایه‌گذاری‌ها و نیز تسلط و کنترل غیر قانونی بر بازارها می‌شود.

۲-۳. اختلال در نظام پولی

پولشویی منجر به تغییر در تقاضا برای پول می‌شود و قدرت خرید پول و عدم حساسیت آن نسبت به شاخص‌های کلی اقتصاد را کاهش می‌دهد. همچنین، باعث ایجاد تورم در قیمت‌ها می‌شود زیرا پولشویان قصد دارند پول‌های نامشروع را از طریق

خرید دارایی‌هایی که ارزش مالی دارند به یک شکل قانونی انتقال دهند یا تبدیل نمایند. این موضوع باعث افزایش نقدینگی و افزایش قیمت دارایی‌ها به سطحی بیشتر نسبت به سطح عادی افزایش قیمت‌ها، متناسب با افزایش طبیعی در تولید کالا و خدمات می‌شود. علاوه بر آن سفته‌بازی در قیمت این دارایی‌ها منجر به ایجاد بی‌ثباتی و ریسک‌های اضافی برای دارایی‌های تحت مدیریت مؤسسات مالی می‌شود و به دنبال آن مبادلات پولی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۳-۳. اختلال در بازار ارز

نوسانات و تغییرات ناگهانی که در نرخ‌های بهره و ارز در اثر افزایش تقاضا برای ارز جهت اهداف انتقال به خارج از کشور ایجاد می‌شود باعث نوسانات نرخ‌های ارز، بی‌ثباتی بازار سهام و از بین رفتن اعتماد در آن‌ها و کاهش ارزش پول ملی و نهایتاً اختلال در بازار ارز می‌شود. همچنین، خرید دارایی‌های با ارزش مثل طلا و جواهر و فروش آن‌ها در خارج از کشور وضعیت مالی کشور را تضعیف و بر ارزش پول ملی تأثیر می‌گذارد.

۳-۴. اختلال در نظام مالیاتی

با قانونی جلوه‌دادن پول‌های انتقال داده شده به خارج از کشور، دولت از منافع مالیاتی آن‌ها محروم می‌شود. بنابراین، خزانه کشور برای جبران کمبود درآمد ملی که از اقدامات پولشویی ناشی شده است نرخ‌های مالیات را افزایش می‌دهد و مالیات‌های جدید وضع می‌کند.

۳-۵. ایجاد اطلاعات و آمار اقتصادی نادرست

افزایش درآمدهای غیرقانونی از طریق تقویت تجارت غیرقانونی و تأثیر منفی آن بر درآمد ملی با مشکلات اجتماعی بزرگ توأم می‌شود. نادرستی و عدم اعتبار شاخص‌های اقتصادی کلان از جمله درآمد ملی، نرخ بیکاری، نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی، آمار تراز

پرداخت‌ها و غیره به دلیل داده‌های نادرست و عدم ثبت فعالیت‌های اقتصادی عمده در حساب‌های ملی، اثر بخشی خطمشی‌های اقتصادی را کاهش می‌دهد.

۳-۶. اختلال در ساز و کار بازار

پولشویی باعث کاهش کارایی تخصیص بهینه منابع اقتصادی جامعه می‌شود. در عوض هدایت منابع اقتصادی به سرمایه‌گذاری مولد که به جامعه خدمت می‌نماید، این منابع به حوزه‌های غیرقانونی برای بدست آوردن عواید سریع هدایت می‌شود. این امر باعث ایجاد ساختار اجتماعی ناکارآمد و افزایش فاصله طبقاتی جامعه و در نتیجه توزیع نادرست درآمد ملی می‌شود و همچنین، مشکل بیکاری را در جامعه حادتر می‌کند.

۳-۷. اختلال در نظام بانکی

پدیده پولشویی بر پاسخگویی بانک‌ها در مقابل برداشت‌های ناگهانی پول اثر منفی دارد که این امر باعث نوعی آشفتگی مالی، وقفه در وجه نقد در دسترس بانک‌ها و بی‌اعتمادی نسب به بانک‌ها می‌شود. پیامد این جریان خودداری مشتریان از ارتباط با بانک‌ها و متقبل شدن زیان مالی برای آن‌ها می‌باشد. علاوه بر آن، این تفکر که بانک‌ها دارای نقدینگی پولی فراوانی می‌باشند، می‌تواند منجر به اتخاذ یک خطمشی اعتباری و مالی شود و سپس گردش معکوس و ناگهانی در گردش سرمایه رخ دهد که نهایتاً خطمشی‌های مالی دولت را تحت تأثیر قرار دهد.

۳-۸. تأثیر نامطلوب بر پس انداز جامعه

پولشویی دارای اثر نامطلوبی بر پس انداز مردم می‌باشد. نتایج برخی از تحقیقات نشان می‌دهد که بین عملیات پولشویی و پس انداز داخلی رابطه معکوس وجود دارد. در نتیجه، دولت‌ها در تأمین مالی برنامه‌های خود ناتوان می‌شوند و پیامد آن کاهش نرخ رشد اقتصادی و اشتغال می‌باشد.

۹-۳. اختلال در تجارت بین‌الملل

در سطح بین‌الملل، پولشویی باعث بی‌نظمی در بازارهای سهام بین‌المللی می‌شود و اقتصاد کشورها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و منجر به تهدید تحمیل تحریم‌های اقتصادی به کشور می‌شود و زمینه را برای عملیات پولشویی از طریق مسدودکردن مانده حساب‌ها یا ایجاد محدودیت در صادرات و واردات و سرمایه‌گذاری‌های کشور مورد نظر، فراهم می‌نماید (Kenawy, 2006).

۱۰-۳. آلوده شدن و بی‌ثباتی اقتصاد

زمانی که، وجوه کلان حاصل از معاملات نامشروع به منظور تطهیر، به یک باره و از کانال‌های مختلف وارد یک بخش از فعالیت‌های اقتصادی می‌شود (مانند بخش املاک یا بورس اوراق بهادار و غیره) همان‌گونه که با ورود خود می‌تواند سبب رونق این بازارها شوند؛ خروج ناگهانی این وجوه از بازارهای فوق نیز سبب سقوط قیمت‌ها و تزلزل بازارها و بی‌ثباتی اقتصاد می‌شود.

۱۱-۳. تضعیف بخش خصوصی و برنامه‌های خصوصی‌سازی

پولشویی در کشورهایی که برنامه‌های خصوصی‌سازی دارند، سبب ایجاد اختلال می‌شود چراکه با توجه به حجم بالای مبالغ اختصاص‌یافته به خصوصی‌سازی، پولشویان از فرصت فوق برای تطهیر پول‌های نامشروع خود استفاده کرده و در یک مرحله به عنوان خریدار خصوصی وارد برنامه‌های خصوصی‌سازی شده و در مرحله بعد با واگذاری شرکت‌های خریداری شده و یا سوء استفاده از شرکت‌ها برای عملیات پولشویی، برنامه‌های خصوصی‌سازی را با مشکل مواجه می‌سازند یا اثرگذاری برنامه‌های فوق را کاهش می‌دهند (کشتکار، ۱۳۸۹).

ایجاد موانعی برای جهانی شدن اقتصاد، ایجاد ریسک اعتباری برای دولت‌ها و کاهش بهره‌وری در بخش واقعی اقتصاد از دیگر آثار منفی اقتصادی پدیده پولشویی است (بهرامزاده و شریعتی، ۱۳۸۳).

۴. فرایند پولشویی

با توجه به متنوع بودن روش‌های کسب سود از اعمال خلاف طبعاً شیوه‌های شستشوی پول نیز پیچیده و متنوع خواهد بود. به عبارت دیگر، شیوه‌های پولشویی به عواملی چون خلاف انجام شده، نوع نظام اقتصادی و نیز قوانین و مقررات کشوری که در آنجا خلاف صورت گرفته و نوع مقررات کشوری که در آن پول شسته می‌شود، بستگی دارد. از معمولی‌ترین و مهم‌ترین شیوه‌های پولشویی این است که پولشویان برای کاهش جلب توجه مجریان قانون، مقادیر زیادی پول نقد را به مقادیر کوچک تبدیل می‌کنند و یا به طور مستقیم در بانک‌ها سرمایه‌گذاری و با استفاده از ابزارهای مالی مانند چک، سفته و غیره در مکان‌های دیگری سرمایه‌گذاری می‌کنند. از شیوه‌های دیگر تظہیر پول می‌توان به سرمایه‌گذاری موقت در بنگاه‌های تولیدی یا تجاری قانونی، بازار سهام و اوراق قرضه، سازمان‌های خیریه قلابی، سرمایه‌گذاری در بازار طلا و الماس، شرکت در مزایده‌های اجناس هنری و یا انتقال پول به کشورهای دارای مقررات بانکی آزاد همانند سوئیس اشاره نمود. پول‌های کثیف زمانی که در فعالیت‌های قانونی وارد و سرمایه‌گذاری شوند، در طول گردش خود، با پول‌های تمیز مخلوط می‌شوند، به طوری که دیگر شناسایی آن غیرممکن می‌گردد. هر چند، پولشویی اغلب در برگیرنده یک مجموعه پیچیده معاملات می‌باشد اما معمولاً شامل سه گام اصلی می‌باشد:

۱-۴. مکان یابی یا جایگذاری^۱

اولین گام پولشویی، واگذاری فیزیکی وجوه نقد می‌باشد. این جایگذاری می‌تواند از طریق سپرده گذاری وجوه نقد در بانک‌های محلی یا به صورت فزاینده‌ای سپرده گذاری در دیگر مؤسسات مالی رسمی و غیررسمی انجام شود یا وجوه نقد برای سپرده گذاری در مؤسسات مالی خارجی به بیرون از مرزها انتقال داده شود و یا برای خرید کالاهای با ارزش مانند آثار هنری، هواپیما، فلزات و سنگ‌های قیمتی مورد استفاده قرار گیرد که می‌تواند بعداً از طریق پرداخت چک یا انتقال بانکی مجدداً به فروش برسد (Scott, 1995).

۲-۴. لایه چینی^۱

دومین گام در پولشویی به عنوان لایه چینی شناخته می‌شود که از طریق ایجاد لایه‌های پیچیده‌ای از معاملات مالی برای جداسازی عواید نامشروع از منبع اصلی و پنهان کردن زنجیره عطف حسابرسی انجام می‌شود. این مرحله، در برگزیده معاملاتی از قبیل انتقال الکترونیک سپرده‌های نقدی، تبدیل سپرده‌های نقدی به اسناد پولی مثل اوراق قرضه، سهام و چک‌های مسافرتی، فروش مجدد کالاهای با ارزش و اسناد پولی و سرمایه‌گذاری در مسکن و واحدهای تجاری قانونی به خصوص در صنایع جهانگردی و تفریحی می‌باشد (Scott, 1995).

۳-۴. جمع‌آوری و یکپارچه‌سازی^۲

آخرین مرحله در فرایند پولشویی، مشروع جلوه دادن ثروت حاصل از عواید نامشروع می‌باشد. یکپارچه‌سازی در برگزیده تعداد زیادی از فنون می‌باشد از جمله استفاده از شرکت‌های ظاهری^۳ برای وام‌دادن عواید به مالکان یا استفاده از وجوه برای سرمایه‌گذاری در مؤسسات مالی خارجی به عنوان تضمین وام‌های داخلی می‌باشد (Scott, 1995). چنانچه مرحله لایه چینی با موفقیت انجام شود عواید شسته‌شده با استفاده از طرح‌های یکپارچه‌سازی، به نحوی وارد جریان اصلی اقتصادی می‌شود که بازگشت وجوه به سیستم مالی، شکل و ظاهری قانونی یافته است (بهرامزاده و شریعتی، ۱۳۸۳).

۵. روش‌های پولشویی

در دهه‌های اخیر، به علت توسعه محصولات و خدمات مالی عرضه شده، پیچیده‌تر شدن ارتباطات مالی، پیشرفت تکنولوژی و افزایش سرعت جریان‌های پولی در گستره جهان، روش‌ها یا راه‌های پولشویی نیز بسیار مبتکرانه‌تر شده است. با این وجود، در مجموع

1 Layering

2 Integration

3 Front companies

پولشویی را در سه بخش می‌توان طبقه‌بندی کرد که در هر بخش، عملیات پولشویی به روش‌های مختلف می‌تواند انجام گیرد.

۱-۵. پولشویی از طریق سیستم بانکی

- سپرده‌گذاری مبالغ قابل توجه و انتقال سپرده‌ها؛
- گشایش حساب بانکی با نام‌های مجعول؛
- گشایش حساب‌های اشتراکی با اعضای خانواده و یا دوستان؛
- به کارگیری چک‌های مسافرتی؛
- به کارگیری حواله‌های تلفنی و غیره؛
- به کارگیری حساب‌های جمعی^۱؛
- به کارگیری بانک‌های زیر نفوذ شخص پولشو؛
- استفاده از بانک کارگزار و حساب کارگزاری^۲؛
- به کارگیری حساب‌های الکترونیکی و بانکداری اینترنتی؛
- به کارگیری وثیقه بانکی و اخذ وام^۳؛
- استفاده از مؤسسات مالی و بانکی برون مرزی؛

۲-۵. پولشویی از طریق مؤسسات مالی غیربانکی

- خرید و فروش در بورس اوراق بهادار؛
- استفاده از خدمات صرافی‌ها مانند ارسال، خرید و معاوضه ارز؛

۱ اغلب مهاجران به کشورهای اروپایی و آمریکا با استفاده از حساب‌های فوق پول‌های خود را به کشور زادگاه خود منتقل می‌کنند. پولشویان نیز از حساب‌های فوق برای نقل و انتقال وجوه بین کشورها استفاده می‌کنند.

۲ بانک کارگزار بانکی است در خارج از کشور که به نمایندگی از طرف بانک اصلی که خود دفتری در خارج از کشور ندارد، عمل می‌کند. حساب کارگزاری نیز حسابی است که یک بانک یا موسسه مالی نزد بانکی در خارج از کشور باز می‌کند و در این حساب سپرده‌گذاری کرده، همچنین پرداخت‌هایی از طریق این حساب به طرف‌های معامله خود در خارج از کشور انجام می‌دهد. بانک یا موسسه مالی بازکننده حساب کارگزاری می‌تواند از طریق این حساب نقل انتقالات مالی به نفع سازمان مالی خارجی دیگری نیز انجام دهد.

۳ در این روش وجوه غیرقانونی به کشور دیگری ارسال و سپس آن را وثیقه و تضمین بانکی برای اخذ وام قرار داده و وام اخذ شده را به کشور وقوع جرم منتقل می‌کنند. در این روش ضمن اینکه پول غیرقانونی تطهیر می‌شود، امکان برخورداری از معافیت‌های مالیاتی نیز فراهم می‌شود.

- استفاده از بانک‌های زیرزمینی غیرقانونی؛
- استفاده از شرکت‌ها و صندوق‌های بیمه و خرید تولیدات آن‌ها؛
- استفاده از خدمات پستی از جمله سفارش انتقال پول یا ارسال بسته‌های پولی از طریق پست (قاچاق پول)؛

۳-۵. پولشویی از طریق مؤسسات یا فعالیت‌های اقتصادی غیرمالی

- استفاده از خدمات وکلای دادگستری، حسابداران و مشاوران مالی، دفاتر اسناد رسمی، کارآگاهان خصوصی و دفاتر امانات؛
- صدور فاکتورهای خرید و فروش صوری، انجام معاملات صوری از طریق شرکت‌های صوری فرامرزی، اظهارنامه صوری واردات و صادرات کالا و خدمات؛
- معاملات بازرگانی از طریق شرکت‌های برون مرزی؛
- استفاده از کازینوها، قمارخانه‌ها و شرکت در حراج کالاهای عتیقه و گران‌قیمت؛
- استفاده از بنگاه‌های املاک و خرید و فروش املاک و مستغلات؛
- خرید و فروش سنگ‌ها و جواهرات قیمتی و آثار هنری گران‌قیمت؛
- استفاده از بورس فلزات؛
- خرید و فروش ماشین‌های گران‌قیمت (کشتکار، ۱۳۸۹).

۶. مبارزه با پولشویی

- کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (FATF) چهار تهدید اساسی پدید آمده از کوتاهی در مبارزه پولشویی را چنین برشمرده است:
- سودآوری فعالیت‌های مجرمانه یا غیرقانونی برای مجرمان آسان‌تر می‌شود؛
 - سازمان‌های مجرم در تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه و گسترش آن‌ها، آزادتر می‌شوند؛
 - امکان به کارگیری شبکه مالی رسمی از سوی پولشویان، خطر فساد پذیری نهادهای مالی و تمام بخش مالی اقتصاد ملی را افزایش می‌دهد؛
 - انباشت قدرت و ثروت در دست مجرمان و گروه‌های بزه‌کار برخوردار از امکان پولشویی، تهدیدی عمده برای اقتصادهای ملی، به ویژه برای نظام‌های مردم سالار به

شمار می‌آید.

سابقه قانون‌گذاری و اقدام‌های بین‌المللی برای مبارزه با پولشویی و تدوین راه کارهای جهانی برای مقابله با آن، به سال‌های میانی دهه ۱۹۸۰ میلادی بر می‌گردد. در اواخر این دهه، عزم جهانی برای تدوین پیمان نامه‌ها، معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی در این زمینه شکل گرفت. اولین سند بین‌المللی در زمینه مبارزه با پولشویی، پیمان‌نامه وین^۱ است که در ۱۹ دسامبر سال ۱۹۸۸ میلادی به تصویب سازمان ملل متحد رسید و پیشنهادهای کارسازی را برای محروم کردن مجرمان از دسترسی به عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه، ارایه داد. اعلامیه کمیته بال^۲ (۱۹۸۸)، پیمان‌نامه شورای اروپا^۳ (۱۹۹۰)، الگوی تنظیمی سازمان ایالت‌های آمریکا^۴ (۱۹۹۰)، دستورالعمل جامعه اروپایی^۵ (۱۹۹۱)، از جمله دیگر اقدام‌های بین‌المللی به عمل آمده در زمینه مبارزه با پولشویی است. در سال ۱۹۹۵ میلادی، بخش مبارزه با اعتیاد سازمان ملل متحد برای تسهیل در قانون‌گذاری و اصلاح قوانین مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان گردان و نیز پولشویی عواید حاصل از این جرایم در کشورهای مختلف، قانونی با عنوان قانون نمونه برای مبارزه با پولشویی تدوین کرد. قانون مزبور در سال ۱۹۹۹ میلادی مورد بازنگری قرار گرفت (میرزاوند، ۱۳۸۲).

۷. سازمان‌های بین‌المللی مبارزه با پولشویی

تلاش‌های بین‌المللی برای مبارزه با پولشویی بازتاب راهبردی است که هدف آن تضعیف قدرت اقتصادی سازمان‌های مجرم است. این امر با جلوگیری از مصرف عواید

1 The Vienna Convention : The 1988 UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

2 The Basle Statement: The Statement of Principles Concerning Prevention of Criminal Use of the Banking System for the purposes of Money Laundering,

3 The Council of Europe Convention : The Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceeds from crime

4 The OAS Model Regulations: The Model Regulations Concerning Laundering Offenses Connected to Illicit Drug Trafficking and Related Offenses of the Organization of American States

5 The EC Directive: The E.C. Directive on Prevention of the Use of the Financial System for the purpose of Money Laundering

حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و تأثیر سوء اقتصادی فعالیت‌های مجرمانه بر تار و پود اقتصاد قانونی و رسمی، تحقق می‌یابد. کنوانسیون سال ۱۹۸۸ سازمان ملل متحد درباره مبارزه با داد و ستد غیرقانونی موادمخدر و داروهای روان‌گردان، اولین سند قانونی بین‌المللی است که این راهبرد جدید در آن درج شده است. در مقدمه کنوانسیون مزبور تصریح شده است که کشورها باید بدانند که قاچاق مواد مخدر، سودها و ثروت مالی هنگفتی تولید می‌کند و سازمان‌های مجرم فراملی را قادر می‌سازد در تشکیلات دولتی، تجارت و امور مالی قانونی و نیز در تمام سطوح جامعه نفوذ کنند و همه را آلوده و فاسد سازند. همچنین، تصدیق شده است که جامعه بین‌الملل مصمم است اشخاص دست‌اندرکار قاچاق مواد مخدر را از عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه خود محروم کند و به این وسیله انگیزه اصلی آن‌ها را برای انجام فعالیت‌های مجرمانه از بین ببرد (میرزاوند، ۱۳۸۲). در ادامه برخی از سازمان‌های بین‌المللی که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در زمینه مبارزه با پولشویی فعالیت می‌نمایند معرفی می‌گردد:

۱-۷. کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی

کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (FATF) در سال ۱۹۸۹ میلادی توسط اجلاس سران هفت کشور صنعتی در پاریس به منظور مبارزه با پولشویی تشکیل شد و در آن اجلاس توافق شد که این کارگروه تا سال ۲۰۰۴ میلادی به کار خود ادامه دهد (میرزاوند، ۱۳۸۲). سپس سران هفت کشور صنعتی و ریاست کمیسیون اروپایی با توجه به اهمیت مبارزه با پولشویی و تمهیدات آن‌ها برای نهادهای مالی تصمیم گرفتند که تعداد اعضای این سازمان را علاوه بر هفت کشور صنعتی به کشورهای عضو کمیسیون اروپا و هشت کشور دیگر گسترش دهند. اعضای این کارگروه در حال حاضر شامل ۳۲ کشور و حوزه جغرافیایی و نیز دو سازمان منطقه‌ای است. به‌علاوه، کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (FATF) با برخی نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای که فعالیت آن‌ها مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم است، همکاری نزدیکی دارد (حیدری و تشکینی، ۱۳۸۷). وظیفه این کارگروه که در درون سازمان توسعه و همکاری

اقتصادی^۱ (OECD) شکل گرفته، شناسایی و تدوین راهکارهای مناسب برای مبارزه با پولشویی است که در این راستا با انتشار رویکردهای سیاستی و توصیه‌هایی در این باره، کشورهای جهان را به همکاری بین‌المللی فرا می‌خواند. در گزارش کارگروه مزبور درباره راهکارهای مبارزه با پولشویی که نسخه نهایی آن در سال ۱۹۹۶ میلادی با عنوان چهل توصیه منتشر شد مجموعه فراگیری از راهکارهای مبارزه با پولشویی ارائه گردید، که به عنوان استانداردهای بین‌المللی برنامه‌های مبارزه با پولشویی، حتی در بین کشورهای غیر عضو نیز پذیرشی عام یافته است (میرزاوند و زالپور، ۱۳۸۱).

۲-۷. کارگروه اقدامات مالی خاورمیانه و شمال آفریقا^۲

در نشست وزرا در منامه بحرین، در ۳۰ نوامبر سال ۲۰۰۴ میلادی، دولت‌های ۱۴ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، کارگروه اقدامات مالی خاورمیانه و شمال آفریقا (MENAFATF) را به عنوان نهادی با کارکرد مشابه کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (FATF) در منطقه، تأسیس کردند. بر اساس توافق، مقر این کارگروه در منامه بحرین واقع شده است. کارگروه اقدامات مالی خاورمیانه و شمال آفریقا اساساً کارگروهی داوطلبانه و همکاری‌کننده است و با توافق اعضا تأسیس شده است. این کارگروه از یک معاهده بین‌المللی حاصل نشده است و مستقل از هر نهاد یا سازمان، رویه‌ها، قواعد و روش‌های مربوط به اعضا را تعیین می‌کند. رویه‌ها، قواعد، و روش‌های این نهاد با اجماع بین اعضا تعیین می‌شود و در اجرای آن‌ها با دیگر نهادهای بین‌المللی همکاری لازم صورت می‌گیرد، به ویژه با کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی زیرا این نهاد در واقع به دنبال رسیدن به اهداف کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (FATF) در سطح، منطقه است (حیدری، ۱۳۸۸).

۳-۷. بانک اروپایی توسعه و نوسازی^۳

این بانک در سال ۱۹۹۱ میلادی در پاسخ به چالش‌ها و تغییرات بی‌سابقه ناشی از

1 The organization for economic co-operation and development (OECD)

2 Middle East and North Africa Action Task Force (MENAFATF)

3 The European bank for reconstruction and development (EBRD)

حرکت کشورهای اروپای شرقی و آسیای مرکزی از اقتصاد برنامه‌ریزی شده متمرکز به سمت اقتصاد هدایت‌شده توسط بازار، تأسیس شد و حمایت از این دگرگونی را تعهد نمود. این بانک با حضور به عنوان یک سرمایه‌گذار و وام‌دهنده عمده در معاملات بدهی و حقوق صاحبان سهام واحدهای تجاری و مؤسسات مالی ساکن در کشورهای تحت فعالیت خود، اقدامات ضد پولشویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم را بهبود بخشید و همواره به دنبال بهبود این اقدامات بوده است. این بانک همچنین مصمم بود که اطمینان یابد تمامی عملیاتی که دارای اثر تغییر می‌باشد، مشارکت در دگرگونی اقتصاد این کشورها از اقتصاد برنامه‌ریزی شده به اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد می‌باشد و از طریق اصرار بر استانداردهای ضد پولشویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم به این فرآیند کمک نمود. این بانک همچنین فراتر از عملیات مالی خود فعالیت می‌نمود و همواره به دنبال افزایش آگاهی سیاستگذاران و دیگر اشخاص ذی‌نفع در رابطه با محیط بازار، نظارت و قوانین حمایت‌کننده از اقدامات رضایت‌بخش ضد پولشویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم در کشورهای محل فعالیت خود جهت برانگیختن این تغییر شکل بود. مانند گذشته، این بانک بر اهمیت اقدامات مناسب ضد پولشویی و مقابله با تروریسم در پروژه‌های تجدید سازمان و بهسازی خود و دیگر سرمایه‌گذارهای با دولت‌های محل فعالیت خود تأکید می‌نماید و با بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و دیگر مؤسسات مالی بین‌المللی از طریق ایفای نقش خود به عنوان سرمایه‌گذار و وام‌دهنده اصلی همکاری می‌نماید. این بانک با پیشگامان توسعه استانداردهای ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم از جمله کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی همکاری خواهد نمود.

۴-۷. بانک مرکزی اروپا^۱

بانک مرکزی اروپا (ECB) و بانک‌های مرکزی ملی با یکدیگر سیستم یورو^۲ را تشکیل می‌دهند که سیستم بانکداری مرکزی حوزه اروپا می‌باشد. برجسته‌ترین هدف این سیاست برای اروپا ثبات قیمت است. یکی از وظایف اصلی این بانک و سیستم

1 European central bank (ECB)

2 Eurosystem

یورو افزایش یکنواختی عملیات سیستم پرداخت‌ها می‌باشد. به طور گسترده‌تر این بانک و سیستم یورو باید در یکنواختی انجام خط‌مشی‌های نهادهای ذی‌صلاح ناظر بر مؤسسات اعتباری و ثبات سیستم مالی، مشارکت نمایند. مانند دیگر بانک‌های مرکزی و سازمان‌های بین‌المللی اصلی پیروی‌کننده از کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی، بانک مرکزی اروپا از پیاده‌سازی مؤثر و کارآمد پیشنهادهاى این کارگروه در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم حمایت می‌کند (www.fatf-gafi.org).

۵-۷. صندوق بین‌المللی پول^۱

صندوق بین‌المللی پول به چندین روش مهم در تلاش‌های ضد پولشویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم کمک می‌نماید. به عنوان یک نهاد مشارکتی دارای اعضای بین‌المللی، یک محل اجتماع برای اشتراک اطلاعات، توسعه رویکردهای مشترک برای موضوعات و تشویق خط‌مشی‌ها و استانداردهای مطلوب می‌باشد. تلاش‌های ضد پولشویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم صندوق بین‌المللی پول، توسط دایره سیستم‌های مالی و پولی^۲ و دایره قانونی صورت می‌گیرد. به دنبال بررسی برنامه اکتشافی برآورد اقدامات ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم در سال ۲۰۰۴ میلادی، هیأت مدیره صندوق بین‌المللی پول با قرار دادن اقدامات ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم به عنوان بخشی قانونی از کارهای صندوق موافقت نمودند. همچنین، ۸ + ۴۰ پیشنهاد تجدیدنظرشده کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی را به عنوان استاندارد، برای گزارش اقدامات ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم در رابطه با رعایت استانداردها و دستورالعمل‌های تهیه شده را تأیید نمود و همچنین روش ارزیابی مطابقت با آن استانداردها را تجدیدنظر نمود.

1 The international monetary fund (IMF)

2 Monetary and financial systems department

۶-۷. پلیس بین‌الملل^۱

افسران متخصص در پلیس بین‌الملل (Interpol) هزاران پیام فرستاده شده از کشورهای عضو را هر سال بررسی می‌کنند و یافته‌های خود را در مورد روابط نامشخص قبلی در دیگر کشورها را اعلام می‌کنند. در موارد پیچیده و با اهمیت‌تر دبیرخانه عمومی در لیون^۲ به عنوان یک اتاق تبادل اطلاعات و جلسه‌های اضطراری خدمات ارائه می‌نماید. وسیله اصلی پلیس بین‌الملل برای این کار سیستم اطلاع‌رسانی پلیس جهانی^۳ می‌باشد. با استفاده از این سیستم، یافته‌ها در هر کجای جهان می‌تواند جستجو و از طریق دسترسی مستقیم و فوری به پایگاه‌های اطلاعاتی، بررسی متقابل شود. با اضافه کردن اطلاعات پولشویی، یافته‌ها می‌تواند یک منبع برای اطلاعات پلیسی باشد. واحد ضد پولشویی پلیس بین‌الملل متعهد به بهبود اثربخشی عملیات مشترک بین اعضای خود در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم از طریق شناسایی پلیس‌های رابط ملی در سرتاسر دنیا به عنوان نقاط تماس می‌باشد. واحد ضد پولشویی پلیس بین‌الملل همچنین متعهد به هم‌افزایی ابتکارها با دیگر سازمان‌ها شامل ابتکار برای بهبود تبادل اطلاعات به ویژه با واحدهای اطلاعات مالی^۴ می‌باشد. دبیرخانه عمومی پلیس بین‌الملل نیز به صورت فزاینده‌ای در ارائه کمک‌های فنی و آموزش ضد پولشویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم مشارکت می‌نماید. گروه ضربتی مقابله با تروریسم^۵ در پلیس بین‌الملل که گروه ضربت فاشن^۶ نامیده می‌شود بر روش‌های مهم انتقال وجوه توسط تروریست‌ها متمرکز می‌باشد. این گروه از اعضای پلیس بین‌الملل به عنوان یک تسریع کننده جمع‌آوری اطلاعات، شناسایی اعضای سازمان‌های تروریستی و شبکه‌های تدارکاتی آن‌ها استفاده می‌کند (www.fatfgafi.org).

1 Interpol

2 Lyon

3 I-24/7 Global Polic Communication System

4 Financial intelligence units (FIUs)

5 The Counter Terrorism Task Force

6 Fusion

۷-۷. کمیسیون بین‌آمریکایی کنترل سوء مصرف مواد مخدر^۱

این کمیسیون بخش فنی از سازمان ایالت‌های آمریکا می‌باشد که در حوزه کنترل پولشویی از دهه ۱۹۸۰ میلادی فعالیت می‌نماید. در سال ۱۹۹۲ میلادی کمیسیون، آیین‌نامه ضد پولشویی خود را تصویب نمود و به دنبال آن در سال‌های بعد دایره توسعه قانونی آن تعدادی پروژه در حوزه این کار اجرا نمود. در سال ۱۹۹۹ میلادی یک اداره جدید تحت عنوان واحد ضد پولشویی جهت ارائه کمک‌ها و آموزش‌های فنی به ایالت‌های عضو، در زمینه اقدامات مالی و قضایی جهت کشف کردن، نظارت و پیگیری جرایم پولشویی تشکیل شد. گروه کارشناسان این کمیسیون در زمینه کنترل پولشویی، یک محل تجمع فنی است که در آن کارشناسان کشور به بحث، تجزیه و تحلیل و ارائه پیشنهاد اقدامات در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌پردازند. این گروه، آیین‌نامه خود را در زمینه جرائم پولشویی تهیه نموده و اغلب کشورها، اکثر عناصر این آیین‌نامه را به کار می‌گیرند (www.fatfgafi.org).

۷-۸. سازمان توسعه و همکاری اقتصادی

این سازمان اولویت را به مبارزه با جرایم اقتصادی از جمله فساد و تقلب مالیاتی داده است. اصول حاکمیت شرکتی و کارهای انجام شده در زمینه منافع مالکانه مورد توجه کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی می‌باشد. این سازمان به دقت روابط بین‌المللی پولشویی و رشوه‌خواری بین‌المللی را بررسی می‌نماید. پیمان‌نامه این سازمان در زمینه مبارزه با رشوه‌خواری مقامات عالی رتبه دولتی در معاملات تجاری بین‌المللی، کشورهای امضا کننده را ملزم به انجام اقداماتی در رابطه با تطهیر پول‌های حاصل از رشوه‌خواری مقامات عالی رتبه دولتی خارجی نموده است. پیمان‌نامه یک سیستم بررسی موازی جهت اطمینان یافتن از اینکه کشورهای امضا کننده به صورت مؤثری ابزارهای ضد رشوه‌خواری این سازمان را اجرا می‌کنند، ایجاد نموده است. بخشی از این فرایند شامل بررسی اثر بخشی نظام‌های ضد پولشویی و به کارگیری آن در رشوه‌خواری

1 The Inter-American Drug Abuse Control Commission (CICAD OAS)

بین‌المللی می‌باشد. کمیته امور مالی^۱ این سازمان از سال ۱۹۹۸ میلادی با کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی جهت ارتقای همکاری بین‌المللی و منطقه‌ای بین نهادهای مالیاتی و ضد پولشویی به عنوان راهی برای ارتقای توانایی دولت‌ها جهت مبارزه با این فعالیت‌ها، همکاری می‌نماید (www.fatgafi.org).

۹-۷. اداره جرائم و دارو سازمان ملل^۲

برنامه جهانی مبارزه با پولشویی^۳ در سال ۱۹۹۷ میلادی در پاسخ به تعهد داده شده توسط کنوانسیون سال ۱۹۸۸ میلادی در برابر حمل و نقل قاچاق مواد روان گردان و مخدر تدوین شد. هدف گسترده این برنامه به عنوان واحدی در اداره جرائم و داروی سازمان ملل، تقویت توانایی دولت‌های عضو سازمان ملل جهت انجام اقدامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و کمک به این کشورها در کشف کردن، توقیف و ضبط عواید نامشروع حاصل از آن‌ها می‌باشد. این برنامه جهانی تعهد خود را اصولاً از طریق همکاری و کمک‌های فنی انجام می‌دهد. تعهد این برنامه فراهم کردن یک منبع از بهترین تجارب و اطلاعات در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و ارتقای اطلاع‌رسانی آن‌ها می‌باشد. تمرکز این برنامه بر کمک به نهادهای قضایی، اجرایی، قانونی، مالی و حقوقی و نیز بخش خصوصی جهت توسعه زیرساخت‌های ضروری مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌باشد. این برنامه، طی سال‌ها، روابط استراتژیک بین سازمان‌های بین‌المللی در این زمینه را توسعه داده و حفظ نموده است (www.fatgafi.org).

۱۰-۷. کمیته مقابله با تروریسم شورای امنیت سازمان ملل

این کمیته در برگیرنده تمامی ۱۵ عضو شورای امنیت می‌باشد و به دنبال تصمیم ۱۳۷۳ این شورا در سال ۲۰۰۱ میلادی تأسیس شده است. بر اساس فصل هفتم منشور سازمان ملل (توجه به تهدیدات صلح و امنیت جهانی)، شورای امنیت این تصمیم

1 Committee on fiscal affairs (CFA)

2 United nation office on drugs and crime (UNODC)

3 The global programme against money laundering (GPML)

را برای وادار کردن کشورها به اقدام در مقابله با تروریسم، گرفته است. این کمیته اجرای قطعنامه ۱۳۷۳ را از طریق مذاکره مستقیم با هر کشور عضو نظارت می‌نماید. این کمیته، گزارش‌های دولت‌ها به کمیته را تجزیه و تحلیل می‌نماید و حوزه‌هایی که کشورها نیاز به بهبود دارند تا قطعنامه ۱۳۷۳ را به طور کامل اجرا نمایند را پیگیری می‌نماید. هیأت مدیره کمیته مقابله با تروریسم^۱ جهت کمک به این کمیته در سال ۲۰۰۴ میلادی تشکیل شد (www.fatf-gafi.org).

۸. اقدامات ایران برای مبارزه با پولشویی

بر اساس اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران «دولت مکلف است رقابت‌پذیری ناسالم اقتصادی، ثروت‌های ناشی از رشوه، اختلاس سوءاستفاده از موقوفات، سوءاستفاده از مقاطعه کاری‌ها و معاملات دولتی و فروش زمین‌های موات، مباحثات اصلی، دایرکردن فساد و سایر موارد نامشروع را گرفته و به صاحب حق رد نماید و در صورت معلوم نبودن او، به بیت‌المال بدهد». در سایر قوانین جمهوری اسلامی نیز شالوده مبارزه با اموال نامشروع به خصوص وجوه حاصل از مواد مخدر وجود داشته است. اما با توجه به اینکه مبارزه با پولشویی به عنوان جرمی مستقل یا جرم ثانویه محسوب می‌شود، در ایران نیز قانون مستقلی برای مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسید و برای اجرا به دولت ابلاغ شد (تذهیبی، ۱۳۸۹). برخی دیگر از اقدامات انجام شده در ایران در راستای مبارزه با پولشویی در ابعاد ملی به شرح زیر است:

- تشکیل کارگروه ویژه تدوین آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی با حضور وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های عضو شورای عالی مبارزه با پولشویی و تصویب آن در هیئت وزیران.
- افتتاح رسمی دبیرخانه اجرایی شورای عالی مبارزه با پولشویی و واحد اطلاعات مالی در بهمن ماه سال ۱۳۸۸ با حضور سفرا و نمایندگان ۳۴ کشور خارجی و همچنین، ایجاد اداره مبارزه با پولشویی در ساختار سازمانی بانک مرکزی.
- برگزاری ۶ جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی و ۹ جلسه کارگروه تخصصی.
- برگزاری ۳ جلسه هماهنگی با نمایندگان، بانک‌های دولتی و خصوصی، شرکت‌های

بیمه و غیره در سال ۱۳۸۹.

- ایجاد کمیته ویژه مبارزه با پولشویی متشکل از مدیران ارشد بانک مرکزی.
- برگزاری سمینارهای داخلی و بین‌المللی آموزشی از قبیل همایش سراسری مبارزه با پولشویی با حضور نمایندگان نهادهای متولی مبارزه با پولشویی در دی‌ماه سال ۱۳۸۸ و همایش تکنیک‌های مبارزه با پولشویی در محل دبیرخانه در مرداد ۱۳۸۹ و شرکت در همایش مبارزه با پولشویی نیروی انتظامی.
- راه‌اندازی مرکز آموزش بین‌المللی با همکاری دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد در محل ساختمان دبیرخانه شورا و برگزاری دوره‌های مستمر ضد پولشویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم با مشارکت دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد و آموزش حدود ۹۰ نفر با هدف بالا رفتن سطح دانش کارشناسان مبارزه با پولشویی در حوزه سیستم بانکی، بیمه‌ای، بورس، گمرک و مالیات.
- انجام مطالعات تحقیقاتی و مطالعاتی تطبیقی در خصوص مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در نظام حقوقی ایران.
- اجرای برخی از مقررات تنظیمی مالی برای مبارزه با پولشویی از جمله "محدودیت و ممنوعیت پرداخت بیش از یک‌صد و پنجاه میلیون ریال توسط بانک‌ها به صورت نقدی" بر اساس ماده ۴۴ آئین‌نامه قانون مبارزه با پولشویی از اول بهمن ماه ۱۳۸۸.
- تعیین شعبه سوم بازپرسی مجتمع رسیدگی به امور اقتصادی در تهران به عنوان شعبه ویژه رسیدگی به جرائم پولشویی.
- تصویب بسته سیاسی، فرهنگ‌سازی و ارائه آموزش‌های لازم از جمله تولید و پخش فیلم متناسب با موضوع پولشویی در رسانه ملی در جلسه مشترک با حضور نمایندگان صدا و سیما.
- تعهد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در خصوص ترویج و آموزش فرهنگ مبارزه با پولشویی از طریق جراید و روزنامه‌ها.
- تشکیل ۲۷ واحد مبارزه با پولشویی در بانک‌های دولتی و خصوصی و مؤسسات مالی و اعتباری و معرفی آن‌ها به دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی.
- استقرار نرم‌افزار جمع‌آوری و تحلیل گزارش معاملات مشکوک و استعمال‌های مورد نیاز در واحدهای اطلاعات مالی بانک‌های دولتی، خصوصی و مؤسسات مالی و اعتباری و همچنین سایر اشخاص مشمول قانون اعم از شبکه بیمه‌ای، سازمان بورس و اوراق بهادار، گمرک جمهوری اسلامی ایران و سازمان امور مالیاتی.
- فعال‌سازی پایگاه اطلاع‌رسانی اینترنتی دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی.

- تدوین نقشه راه تکامل دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی.
- تصویب و ارسال لایحه مبارزه با تأمین مالی تروریسم به مجلس شورای اسلامی با توجه به نیاز داخلی و فشار بین‌المللی ناشی از عدم وجود قانون مستقل جهت مبارزه با تأمین مالی تروریسم.

با وجود این موارد، هنوز لازم است تا اقدامات بیشتری در این زمینه صورت پذیرد، که برخی از آنها می‌تواند توسعه همکاری‌های بین‌المللی برای ردیابی جریان پول‌های کثیف، افزایش شفافیت سیستم بانکی، توسعه هرچه بیشتر زیرساخت‌های الکترونیکی، اقدامات آموزشی برای دست‌اندرکاران و مدیران ذی‌ربط و یکپارچه‌سازی سیستم اطلاعات مالی مشتریان بانک‌ها باشد.

جمع بندی و نتیجه گیری

اكتساب پول‌های کثیف و تطهیر آن، عملی خلاف و غیر قانونی بوده و دارای تبعات منفی بسیاری بر اقتصاد کشور و حتی اقتصاد جهانی می‌باشد. به همین دلیل مبارزه با پولشویی مورد توجه جامعه جهانی قرار گرفته است و کشورها برای نیل به این مقصود اقدام به تصویب قوانین و مقررات ویژه‌ای نموده‌اند. عدم مبارزه با پولشویی موجب شیوع بیشتر جرایم شده و تمایل به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد را کاهش داده و موجب تضعیف بنیان‌های اقتصادی کشور می‌گردد. به همین دلیل ضروری است که با تصویب قوانین و مقررات لازم و همچنین، اتخاذ تدابیر مناسب جهت مبارزه با تطهیر پول‌های کثیف اقدام شود تا از این طریق عرصه بر رفتارهای مجرمانه تنگ شده و کسانی که صاحب پول‌های کثیف می‌گردند به سادگی قابل شناسایی باشند. با توجه به تأکید جمهوری اسلامی ایران جهت مبارزه با مفسد اقتصادی و از طرفی جهانی بودن گستره پولشویی، لذا ضروری است که جمهوری اسلامی ایران از طریق همکاری با نهادهای بین‌المللی مبارزه‌کننده با پولشویی، اقدامات خود را در این زمینه ارتقا داده و از این طریق اقدامات خود را در صحنه بین‌المللی مطرح و اثبات نماید. با وجود اقدامات انجام گرفته و عزم دولت جمهوری اسلامی ایران جهت مبارزه با پدیده پولشویی پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- عضویت ایران در کارگروه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی یا نهادهای مشابه آن و استفاده از امکانات و تجارب آنها برای مقابله با پولشویی؛
- کنترل و نظارت بر ارزشهای خارجی و به‌کارگیری شیوه‌های نظارتی به منظور ممانعت از پولشویی توسط کارکنان دولت؛
- ارائه مداوم آموزش‌های ضد پولشویی به کارکنان بانک‌ها و صرافی‌ها و استفاده از کمک‌های علمی و فنی صندوق بین‌المللی پول؛
- اصلاح ساختار مالیاتی کشور و جلوگیری از فرار مالیاتی پولشویان؛
- بازسازی واسطه‌های مالی شبکه بانکی و مؤسسات اعتباری؛
- فاصله گرفتن از اقتصاد دولتی و ایجاد فضای سالم رقابتی در اقتصاد؛
- ایجاد و استقرار نهادی سازمان‌یافته و تشکیلاتی مقتدر جهت مبارزه با پولشویی؛
- ایجاد سیستم‌های مؤثر شناسایی مشتری و برنامه‌های کنترل فعالیت‌های مالی مشتری توسط سیستم بانکی؛
- تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی تخصصی و عمومی.

منابع و مأخذ

بهرامزاده، حسینعلی و حسین شریعتی (۱۳۸۳). روش‌های مبارزه با پولشویی. ماهنامه تدبیر، ش ۳۸-۱۴۹، ۴۴

پاکروان، لقمان (۱۳۸۹). گذری بر فرایند پولشویی و آثار آن در بخش‌های اقتصادی. سازمان حسابرسی، فصلنامه حسابرس، شماره ۴۹، ۱۵۵-۱۴۸

تذهیبی، فریده (۱۳۸۹). مبارزه با پولشویی. سازمان حسابرسی، فصلنامه حسابرس، شماره ۴۹، ۸۶-۸۴
جباری، م. (۱۳۸۷). گونه‌های پولشویی و آثار آن بر اقتصاد، مرکز تحقیقات استراتژیک (تهیه کننده)، کمیته علمی عدالت و رفاه اقتصادی، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام.

حیدری، ح و تشکینی. (۱۳۸۷). آشنایی با کارگروه اقدامات مالی (FATF)، دفتر مطالعات اقتصادی (تهیه کنندگان)، معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی، تهران: وزارت بازرگانی.

حیدری، ح. (۱۳۸۸). آشنایی با ساز و کارها، روش‌های ارزیابی و نظارت بر مبارزه با پولشویی با تأکید بر بخش بازرگانی، دفتر مطالعات اقتصادی (تهیه کننده)، معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی، تهران: وزارت بازرگانی.

رهر، ف، زال پور و میرزاوند. (۱۳۸۲). طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پولشویی: بررسی قوانین پولشویی در کشورهای دیگر (۲)، دفتر بررسی‌های اقتصادی (تهیه کنندگان)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران: مجلس شورای اسلامی.

قانون مبارزه با پولشویی، مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۶

کشتکار، مریم. (۱۳۸۹). پدیده پولشویی، اقدامات بین‌المللی و راهکارهای ضد پولشویی، اداره مبارزه با پولشویی (تهیه کننده)، مدیریت کل مقررات، مجوزها و مبارزه با پولشویی، تهران: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

میرزاوند، ف و زالپور. (۱۳۸۱). طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پولشویی: تعاریف، مفاهیم، آثار و مستندات جهانی (۱)، دفتر بررسی‌های اقتصادی (تهیه کنندگان)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران: مجلس شورای اسلامی.

میرزاوند، ف. (۱۳۸۲). طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پولشویی: پیشنهادهای گروه کار اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی (۵)، دفتر بررسی‌های اقتصادی (تهیه کنندگان)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران: مجلس شورای اسلامی.

میرزاوند، ف. (۱۳۸۲). طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پولشویی: قانون نمونه مبارزه با پولشویی (۱۲)، دفتر بررسی‌های اقتصادی (تهیه کننده)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران: مجلس شورای اسلامی.

میرصادقی، فاطمه سادات. "پولشویی، فرآیندی سیاه به سفید". قابل دسترسی در سایت دادگستری تهران به آدرس <http://vekalat.org/public.php>

Scott. David. (1995)"Money laundering and international efforts to fight it". Public policy for private sector, The World Bank, Note No. 48.

Kenawy. Ezzat. Molouk. (2006)" The Economic Effects of the Money Laundering Phenomenon with Reference to Egypt". Journal of Applied Sciences Resrach, 2(12): 1256-1265.

Unger. Brigitte, Siegel. Melissa, Ferwerda. Joras, Kruijf. Wouter de, Busuioic Madalina & Wokke. Kristen. (2006)" The amount and the effects of money laundering". Utrecht School of Economics.